

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет мистецтв

Кафедра образотворчого мистецтва

«Допущено до захисту»

В.о. завідувача кафедри

_____ Руслан Пильнік

« ____ » _____ 2023 р.

Реєстраційний № ____

« ____ » _____ 2023 р.

ІЛЮСТРУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ КАЗОК

(графіка)

Кваліфікаційна робота
студентки групи ОМ-19
ступінь вищої освіти бакалавр
спеціальності 014.12 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)

Мягкої Єлизавети Володимирівни

Керівник: к.пед.н., доцент

Красюк І. О.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ____ Кількість балів ____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Мягка Єлизавета Володимирівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. СТАНКОВА ІЛЮСТРАЦІЯ, ЯК ЖАНР ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА	8
1.1. Сутність дослідницької проблеми: аналіз джерел та термінів в контексті розкриття теми кваліфікаційної роботи	8
1.2. Український етнос та його прояви в казках.....	11
1.3. Еволюція сучасної української станкової графіки	14
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ СЕРІЇ ІЛЮСТРАЦІЙ ДО УКРАЇНСЬКИХ КАЗОК У ЦИФРОВІЙ ГРАФІЦІ	23
2.1. Зародження ідеї серії графічних робіт та пошук художньо-образного рішення.....	23
2.2. Особливості побудови композиції, колористичного та тонового рішення образів, їх декоративне оздоблення та вибір графічних технік в ілюструванні українських казок.....	26
2.3. Алгоритм виконання серії ілюстративних аркушів до українських казок в цифровій графіці (діджитал)	29
Висновки до розділу 2	34
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	38
ДОДАТКИ	41
Додатки А	41
Додатки Б	48

ВСТУП

Актуальність. Духовна основа художньої педагогіки в Україні забезпечується вивченням і належним осмисленням першоджерел історії української культури, мистецтва, художніх традицій, фольклору тощо. Основне місце в цьому контексті займає вивчення історії та культури вітчизняного образотворчого мистецтва з метою творчої самореалізації кожного громадянина. За таких умов питання яс професійної організації, мобільності мислення, новаторського підходу, критичного ставлення входить до кола першочергових завдань національної освіти з художньої педагогіки.

Цікавою сторінкою в історії станкової ілюстрації є XIX століття. Саме в цей історичний період виявилась остаточно зорієнтованість художників ілюстраторів на реалістичне відтворення дійсності крізь призму літературних образів в ілюстрації, в її різних напрямках споживання: від станкової до книжкової тощо. У контексті наукових пошуків з проблематики теми дослідження великий внесок зробили науковці теоретики минулого Ф. Вовк, М. Істомін, О. Новицький, В. Овсійчук Г. Павлуцький, Є. Редін та інші. Прагнення класифікувати накопичену інформацію, поглибити розроблення актуальних питань, перетворює вивчення питань мистецтва графіки, від книжкової до ілюстративно-станкової, від найдавніших часів до сучасності для багатьох вітчизняних мистецтвознавців є особистою справою, а саме Ольга Гладун, Ольга Лагутенко, Оксана Ламонова, Ірина Максимлюк, Тетяна Шепеть та інші.

Ілюстрація – це невід'ємна складова книжкового мистецтва, яке має багату історію. Вона може допомогти створити настрій та передати послання, зображуючи різні образи та сюжети. У кваліфікаційній роботі зосередимося на дослідженні теми «Ілюстрування українських казок», як саме ілюстрації допомагають передати глибину та красу українських казок.

Здійснюючи аналіз ролі ілюстрацій в книжковому мистецтві, ця кваліфікаційна робота має на меті дослідити вплив ілюстрацій на передачу

атмосфери казок та їх взаємодію зі текстом, зосереджуючись зокрема на українських казках. Дослідження буде охоплювати аналіз історії та еволюції ілюстративного мистецтва, зокрема в контексті українських казок.

У даній роботі планується використання різноманітних джерел, таких як книги, журнали, наукові статті, альбоми, а також інтерв'ю з визначними художниками та ілюстраторами. Дослідження буде супроводжуватися аналізом творчості українських художників, які займалися ілюструванням українських казок. Основною метою роботи є вивчення ролі ілюстрацій у передачі символіки та моральних цінностей, що містяться в українських казках.

Основним напрямком кваліфікаційної роботи є проведення дослідження ролі ілюстрацій у збагаченні уявлень про український етнос та народні казки, їх героїв та сюжети, а також їх вплив на сприйняття цих казок. Дослідження має на меті не лише поповнити культурну спадщину, але і з'ясувати, як мистецтво ілюстрації може бути використане для передачі моральних цінностей та наукових знань. Це дослідження також буде включати аналіз робіт українських художників, які ілюстрували українські казки.

Тематикою дослідженої проблеми є роль ілюстрованих українських казок у суспільстві. Українські казки характеризуються багатством світу, захоплюючими персонажами, пригодами та моральними уроками. Ілюстрації в цьому контексті виконують важливу функцію, сприяючи візуалізації творів та поглибленню зв'язку з читачем. Зображення можуть охоплювати різні аспекти казок, від зображення героїв та їх виразів обличчя до відтворення фантастичних місць та подій. Вони передають настрій, емоції, характери персонажів та атмосферу казкового світу, а також використовують символіку, національні елементи та колорит, що є характерними для української культури, збагачуючи інтерпретацію казок.

Це дослідження спрямоване на визначення значення ілюстрацій українських казок як засобу збереження та популяризації національної культури та сприяє розумінню важливості ілюстраційного мистецтва в

контексті української літератури та загальної культури. Для досягнення цієї мети проводиться аналіз різних графічних технік, стилів та прийомів, які використовуються при ілюструванні українських казок.

Мета кваліфікаційної роботи — полягає у створенні цілісної картини мистецтва графіки ХІХ – початку ХХІ ст., висвітленні культурологічного аспекту діяльності провідних художників-графіків та розкритті художніх особливостей їхнього творчого доробку, розкрити унікальність графічного мистецтва та створити серію ілюстративних аркушів до українських казок в цифровій графіці.

Для реалізації **мети** поставлені сформовано **завдання**, з яких пріоритетними стали:

- проаналізувати наукову, мистецтвознавчу, спеціалізовану та методичну літературу з теми дослідження;

- вивчити стан європейської та української ілюстрації ХІХ-ХХІ століть;

- уточнити поняття «ілюстрація», здійснити класифікацію ілюстрацій в сучасному образотворчому мистецтві;

- розробити ілюстрації до українських казок, обрати мову графічної виразності засобами цифрових технологій (діджитал).

Об'єктом кваліфікаційної роботи є ілюстративна графіка ХІХ – початку ХХІ ст.

Предметом кваліфікаційної роботи є художньо-естетичні аспекти творчого доробку українських графіків ілюстраторів та створення серії графічних ілюстрацій до українських народних казок цифровими засобами.

Методи. Для досягнення визначеної в кваліфікаційній роботі мети і розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс методів дослідження: теоретичних – аналіз літератури; монографічний; проблемно-пошуковий, порівняльний та систематичний; вибору творчих завдань з урахуванням конкретних умов їх застосування в практичній роботі.

Практичне значення роботи полягає в поглибленні знань з ілюстрації, її особливості, у використанні її творчих завдань, у розробці методики виконання серії ілюстрацій у цифровій графіці.

Структура кваліфікаційної роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури та додатки. Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 30 сторінок, з яких 25 основного тексту. Робота вміщує 30 ілюстрацій. Загальний обсяг сторінок – 60.

РОЗДІЛ 1. СТАНКОВА ІЛЮСТРАЦІЯ, ЯК ЖАНР ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

1.1. Сутність дослідницької проблеми: аналіз джерел та термінів в контексті розкриття теми кваліфікаційної роботи

Для якісного дослідження теми кваліфікаційної роботи необхідно дати визначення основним термінам дослідження. Ілюстрація - це мистецтво передати ідею та передати повідомлення через зображення. Вона може бути використана в різних галузях, від книжкової ілюстрації до реклами та маркетингу [26]. Ілюстрація є зображенням, яке використовується для пояснення тексту, розширення інформації про предмет або явище. У наукових дослідженнях ілюстрації часто використовуються для створення образів, передачі інформації та створення асоціацій. Ілюстрації можуть бути графічними, реалістичними або схематичними [19]. Для створення ефективної ілюстрації важливо враховувати аудиторію, для якої вона призначена, та мету, якій вона має служити. Крім того, ілюстрація повинна бути легко зрозумілою та привабливою, щоб визвати у глядачів емоцію.

Графічна ілюстрація - це важливий елемент книжкового мистецтва, який не тільки прикрашає сторінки книг, але і допомагає передати відчуття та емоції, що автор хоче викликати у своїх читачів [26]. Однак, вибір техніки та стилю графічної ілюстрації залежить від багатьох факторів, таких як тематика книги, цільова аудиторія, формат та ін. У книжках для дітей, наприклад, графічні ілюстрації можуть бути барвистими та яскравими, що допомагає звернути їх увагу та захопити у світ книги. У той же час, книжки для дорослих можуть містити графічні ілюстрації у більш стриманому та обмеженому кольоровому рішенні, що додає їм серйозності та відповідності тематиці книги [4].

Крім того, стиль графічної ілюстрації може вплинути на сприйняття та розуміння тексту. Наприклад, ілюстрації в стилі карикатури можуть надати гумористичного підтексту та зробити текст більш легким для сприйняття, тоді

як реалістичні ілюстрації можуть створити більш серйозний та офіційний настрій (Рис. А. 1.1).

Популярність ілюстрації зазнала значного розвитку та розголосу під час розвитку книжкового друку в ХІХ столітті. Ілюстровані книжки були більш привабливі та естетичні, чим вабили до себе вибагливе суспільство. Особливо популярними були ілюстрації у книжках для дітей, які зазвичай відрізнялися від ілюстрацій у книжках для дорослих за своєю яскравістю, стилем та гумором [4].

Лінійна графіка є одним з основних художніх засобів, який використовують художники для передачі різних емоцій та вражень. Вона може бути використана як в самостійних мистецьких творах, так і у складі більш складних композицій. Завдяки своїй універсальності та виразності, лінійна графіка може передати найрізноманітніші стилі та емоції [18].

У книзі "Основи образотворчого мистецтва" Котляр В. П. розглядає лінійну графіку як важливий елемент мистецької виразності. Лінії можуть бути різної товщини, форми та напрямку, що дозволяє використовувати їх для передачі різних емоцій та настроїв. Лінії можуть бути також використані для створення ритму та динаміки у творі [12].

Іншим видом ілюстрацій є тонова графіка, яка створюється за допомогою градієнтів, тіней та інших технік тонування. Цей вид графіки дозволяє створювати реалістичні та глибокі зображення, а також підкреслювати атмосферу та настрій ілюстрації. Тонова графіка - це ще один важливий аспект графічних творів в книжках, яка передається тоном. Вона дозволяє передавати глибину, об'єм та світлові ефекти, що змушують глядача занурюватися в образ. Тонова графіка може бути виконана за допомогою різних технік, таких як лінійна графіка, туш, гравюра та інші [19].

Кольорова ілюстрація - це важливий художній засіб, який дозволяє художникам використовувати кольори для передачі емоцій та настрою в своїх творах. Відтворення кольорів забезпечується за допомогою різних матеріалів та технологій, таких як акварель, олівець, маркери, фарби тощо. Кольорові

ілюстрації можуть бути використані як в самостійних графічних творах, так і в складних композиціях. Правильно підібрана кольорова гама може підсилювати або зменшувати враження, яке викликає графічне зображення. Кожен колір має своє значення та може передавати певну емоцію, настрій або ідею.

Наприклад, червоний колір часто використовується для передачі емоційно насичених сцен, він символізує силу, енергію, а також кров та страждання. Синій колір, натомість, вважається холодним і спокійним, він може передавати відчуття простору та світла. Зелений колір символізує природу та гармонію, а жовтий - радість та оптимізм. Крім того, правильне поєднання кольорів може створювати різноманітні ефекти та настрої. Наприклад, гармонійне поєднання кольорів створює відчуття рівноваги та спокою, тоді як контрастне поєднання може підсилювати враження та емоції [27].

Книжкова ілюстрація є важливою складовою книжкового мистецтва і виконує різноманітні функції, від розширення змісту та візуального оформлення тексту до передачі художнього бачення автора та ілюстратора [10]. Кожен художній стиль відображає світогляд, естетичні та художні погляди художника, а ще ілюстрації допомагають передати ідеї та переконання читачеві.

Українські художники здебільшого користуються традиційними мотивами та символами, що відображають українську культуру, і це можна побачити в їх ілюстраціях до книг. Також відомі українські ілюстратори використовують в своїх роботах сучасні технології та інноваційні підходи, що додає візуальній привабливості і сучасності до книжкових ілюстрацій [28] (Рис.А.1.2).

З розвитком технологій та винаходів, таких як машинка для друку та комп'ютерна графіка, книжкова ілюстрація також зазнала змін. З'явилися нові можливості для створення ілюстрацій та нові способи їх друку. Наприклад, ілюстрації можна створювати за допомогою графічного планшета та

різноманітного програмного забезпечення, що дозволяє художникам реалізувати свої творчі ідеї з більшою свободою та швидкістю. Також з'явилися нові формати книжок, такі як електронні книги, які дають можливість використовувати різноманітні технології для створення ілюстрацій [21].

У сучасному світі книжкова ілюстрація залишається важливим елементом книги, що дозволяє передати ідеї та емоції через мистецтво. Художники продовжують розвивати свої техніки та створювати неперевершені ілюстрації, що збагачують книжки та дарують читачам нові спогади та враження [10].

У подальшому з'явилися нові стилі, такі як модернізм, абстракціонізм та сюрреалізм, які також знайшли своє відображення у книжковій ілюстрації. Українські художники не залишались осторонь цих нових напрямків і створювали неповторні ілюстрації до книжок, що відображали їхні особистість та художні погляди.

1.2. Український етнос та його прояви в казках

Українська література є важливою складовою національної культури і має багату історію, що відображається в книжках та інших культурних творах. Особливої значимості набуває її зародження у Київській Русі, коли знайшли одні з перших пам'яток писемності. Саме тоді на території України почали з'являтися книги, які і досі зберігаються в архівах і музеях світу [20].

У ХІХ столітті українська література відчула різкий розвиток та виходу на новий рівень. Це пов'язано з бурхливими подіями в історії України, зокрема з національно-визвольним рухом. Леся Українка, Тарас Шевченко, Іван Франко та інші відомі постаті того часу стали відомими не тільки в Україні, але й за її межами. Творчість цих авторів стала символом української культури, її національного духу та самобутності. Особливої уваги заслуговують ілюстрації до українських казок та книг взагалі. В них можна побачити прояви етнічної культури, які виявляються у національних мотивах,

зображеннях фольклорних героїв та звірів, а також використанні національних орнаментів. Такі ілюстрації стали не тільки важливою складовою національної культури, але й значущим внеском до світової культурної спадщини [10] (Рис.А.1.3).

Українська культура є дуже різноманітною та має безліч граней, які відображають багатство та духовність українського народу. Народна творчість займає важливе місце в українській культурі, оскільки вона передає традиції, звичаї та історію українського етносу. Українське народне мистецтво є невід'ємною складовою української культури. Це включає в себе різноманітні види ремесел, вишиванки, народні прикраси, різьблення по дереву та інші мистецькі твори [15].

Казки є не тільки важливим джерелом інформації про життя та звичаї українського народу, але й допомагають зберегти та передати культурну спадщину наступним поколінням. Вони містять у собі народні мотиви, зразки поведінки, розкривають характерні риси народного характеру, передають цінності та традиції українського народу. Казки про тварин та козаків є особливо цінним джерелом для вивчення української міфології та вірувань. У казках зустрічаються персонажі, такі як вовк, лисиця, козак, які мали в собі певну символіку значення. Крім того, у казках зустрічаються мотиви про духів природи, надприродних істот та героїв, що також свідчить про наявність вірувань українського народу. Казки про Різдво та Водохреща також мають особливу важність, оскільки вони відображають традиції та звичаї, пов'язані з цими святами. Вони містять у собі описи обрядів, пісень та танців, які виконувалися під час святкування, що дозволяє нам краще розуміти культурний контекст тих часів. У казках також містяться описи різних ремесел, які були поширені серед українського етносу. Наприклад, у казках можна знайти описи ткацтва, ковальства, гончарства та інших ремесел. Це дозволяє нам краще розуміти технологію та методи роботи, які використовувалися українськими майстрами [10].

За останні роки в Україні відбувається активна робота зі збереження українських казок. Багато видавництв випускають нові видання з народними казками, зокрема з ілюстраціями відомих українських художників. Такі видання допомагають зберегти культурну спадщину українського народу та передати її наступним поколінням.

Таким чином, казки стають важливим інструментом для збереження та популяризації української культури та ідентичності [1]. Українські казки є одним із проявів національної культури та етносу, тому кожна казка відображає певні риси українського етносу, його звичаїв, традицій та моралі. Розглянувши зібрання українських казок, можна виділити декілька ключових аспектів української культури, що відображаються у казках:

По-перше, українські казки відображають повагу до старшого покоління та традиційні українські родинні цінності. Вони показують, як молодші покоління повинні поважати старших та дотримуватися родинних звичаїв.

По-друге, українські казки зосереджені на зв'язку людини з природою. Їхні сюжети часто включають зображення лісів, полів, річок та інших природних об'єктів, що є важливою частиною української природи та культури.

По-третє, українські казки відображають вірування та міфологію українського народу. Багато казок містять персонажів, які є міфологічними створіннями, такими як відьми, мавки, водяники, вовкулаки та інші.

Отже, українські казки є важливим джерелом інформації про українську культуру та її основні аспекти. Вони демонструють повагу до старших та родинних звичаїв, звертають увагу на зв'язок людини з природою та відображають національну думку та погляди. Український етнос є досить багатим. Мета митця передати це через оповідання, що є невід'ємною частиною української культури, і відображають багату історію та традиції нашого народу. Однією з найбільш популярних казок є "Лисичка сестричка та вовк панібрат".

Казка про лисичку та вовка панібрата має величезну популярність серед дітей та дорослих. У цій казці прояви українського етносу виявляються у винахідливості та розумі лисички, яка змогла перемогти вовка панібрата. Це показує важливість розвитку розумових здібностей та винахідливості українців, які допомагають їм вирішувати складні проблеми та досягати успіху.

Казка має чіткий моральний підтекст - не можна довіряти тим, хто прикидається нашим другом, але насправді має злий задум. Крім того, казка показує, що людина повинна бути розумною та не наляканою в труднощах, але знаходити вихід з будь-якої ситуації.

Отже український етнос має багату культуру, у якій оповідання, зокрема народні казки, відіграють важливу роль. Казка про лисичку та вовка панібрата є яскравим прикладом, популярною серед дітей та дорослих і відображає винахідливість та гнучкість розуму українців. У казці виявляється важливість розвитку розумових здібностей та винахідливості, що допомагає вирішувати складні проблеми, досягати успіху та сприяє розвитку мислення у дітей. Моральний підтекст казки показує, що людина повинна бути розумною та не налякатися труднощів, але знаходити вихід з будь-якої ситуації. Ця казка стала не лише розважальним матеріалом, а й носієм українських традицій та мудрості [11].

Отже, книжкова ілюстрація має вагомий вплив на формування почуттєвого сприйняття світу дитини, розвиває у ній естетику, що дає поштовх прагнення до краси, формує художній смак, допомагає розвитку уяви дитини та розширює її простір, а мета художника-ілюстратора за допомогою виразних засобів графічного мистецтва донести до юного читача літературний образ найяскравіше.

1.3. Еволюція сучасної української станкової графіки

Ілюстрація стала важливим аспектом європейської літератури XIX століття, оскільки вона відігравала не тільки роль розваги та естетичного

задоволення, але й засобу передачі інформації та моральних цінностей. Цей період був характеризований великою кількістю видавництв, які залежали від попиту на ілюстровані книжки, журнали та газети. Основні ринки були зосереджені в Британії, Франції, Німеччині та Італії. Значний інтерес до ілюстрацій того часу був пов'язаний із збільшенням розповсюдження технології друку та зростанням кількості читачів. Однак, найбільший успіх досягали ті видавництва, які поєднували якісний друк із високоякісними ілюстраціями, що часто здійснювалися видатними митцями свого часу. Одним з видатних ілюстраторів цього періоду був Артур Ракем, британський художник та ілюстратор XIX століття, який привніс суттєвий внесок у розвиток книжкової ілюстрації. У своїй творчості він співпрацював з такими відомими письменниками, як Чарльз Діккенс, і відомий своїм використанням світлових ефектів та градієнтів для створення більш реалістичних образів, що стало його характерною рисою.

Інший видатний ілюстратор цього часу - Гюстав Доре, французький художник та ілюстратор. Він відомий своїми ілюстраціями до "Божественної комедії" Данте, "Паризької біблії" та "Дон Кіхота" Сервантеса. Доре володів технікою глибокого гравірування на дереві та сталі, що дозволяло створювати деталізовані та експресивні ілюстрації.

У Франції та Німеччині в той час було багато видавництв, які зосереджувалися на випуску ілюстрованих книг та журналів. Важливо відзначити, що цей період був характеризований швидким технічним прогресом, а це безперечно відобразилося в розвитку ілюстрації. Розвиток гравюри, літографії та інших методів друку дозволив ілюстраторам експериментувати з новими техніками і матеріалами.

Українська ілюстрація, як окрема галузь мистецтва, сформувалася в другій половині XIX століття і продовжує розвиватися до сьогодні. Звання одного із найбільш видатних представників української ілюстрації належить Георгію Нарбуту (1886 – 1920), який створив багато графічних творів для книжок, журналів та газет. Нарбут працював у різних стилях та техніках,

починаючи від кольорової ліногравюри і закінчуючи аплікацією, та зробив вагомий внесок у розвиток української графіки (Рис.А.1.4). У своїй творчості Георгій Нарбут поєднував елементи національного стилю з модерністською естетикою чим зробив вагомий внесок у скарбницю українського мистецтва. Він звертав увагу на форму та колір, намагаючись передати емоції та настрої через лінію. Його твори відрізняються витонченою грою ліній, яка створює гармонійний образ. Нарбут розробляв ідеї декоративного мистецтва та фольклору, використовуючи їх у своїй творчості [18] (Рис.А.1.5).

Основним напрямком творчості Георгія Нарбута була графіка, зокрема лінійна графіка. Він створив велику кількість ілюстрацій до книг, журналів та альбомів, зокрема до видань "Зоря", "Просвіта", "Україна", "Кобзар", "Зелений шлях", "Слово про Україну" та багатьох інших. Нарбут став одним із фундаторів в галузі ілюстрації свого часу, його твори оцінювали як прекрасний зразок української графіки (Рис.А.1.6).

Починаючи з ХХ століття, українські ілюстратори активно займалися створенням ілюстрацій для художніх книг, науково-популярних видань та журналів. Вони використовували різноманітні техніки та стилі, такі як гравюра, акварель, олійна живопис, техніка колажу та інші, щоб надати книжковим ілюстраціям більш виразний та неповторний характер. Завдяки зростанню книжкового видавництва та розвитку графічних технологій на початку ХХ століття зросла популярність ілюстрація в Україні. Відкриття шкіл мистецтва та професійних художніх об'єднань також сприяли залученню нових талантів до цієї галузі.

У першій половині ХХ століття українська ілюстрація продовжувала розвиватись і досліджувати нові техніки та стилі. Зокрема, з'явилися твори, які поєднували в собі елементи фольклору з сучасним мистецтвом. У 1930-ті роки, з початком сталінського періоду, був введений цензурний контроль над культурою, що обмежило творчість ілюстраторів. Однак, деякі художники змогли продовжувати свою роботу, створюючи ілюстрації до книжок та

журналів, та на превеликий жаль, багато ілюстраторів під час Голодомору та Другої світової війни загинули або були вимушені емігрувати з України.

У другій половині ХХ століття українська ілюстрація продовжувала розвиватися, втілюючи нові тенденції та стилі, такі як постмодернізм та інші. З'явилися нові можливості, що дозволили ілюстраторам ще більше розширити свій творчий потенціал та виразити свої ідеї в більш вражаючий спосіб. Важливою подією в історії української ілюстрації стала створення в 1967 році Асоціації українських художників-ілюстраторів, яка об'єднала професіоналів у цій галузі та стимулювала їхнє творче зростання. Завдяки активності цієї організації було проведено багато виставок, конкурсів та майстер-класів, що дозволило ілюстраторам взаємодіяти між собою та займатися професійними справами.

Українські ілюстратори зробили значний внесок у розвиток художнього оформлення видань для дітей. Вони створювали яскраві та кольорові ілюстрації, які не лише привертали увагу маленьких читачів, але й допомагали розвивати їхню уяву та фантазію.

Сьогодні українські художники-ілюстратори продовжують вирішувати завдання образного розкриття літературного тексту за допомогою малюнків. Перш за все, книжкові ілюстрації відіграють зображальну роль літературних героїв. Книга — спільна робота письменника і художника, і малюнки в ній не можна розглядати окремо від тексту. Також вони підштовхують до фантазій, допомагають уявити літературні образи, "увійти" в зміст, сюжет твору, покращують розуміння теми, ідеї, образу головного героя, втілюючи ідейний зміст книги у художніх деталях - яскравих, виразних, конкретних. Ілюстрації впливають на процеси сприйняття, аналізу, синтезу, розуміння, що є основою формування креативної свідомості людини, креативної особистості [13] (Рис.А.1.7).

Ілюстрації допомагають зорієнтуватись у змісті книжки, спонукають її прочитати та допомагають засвоїти зміст тексту. Сучасні цифрові технології суттєво змінюють ситуацію у видавничій справі. Для графіка, ілюстратора,

художника є важливим створити «якісний, цілісний образ, що сприятиме розкриттю сюжету твору та створює загальний настрій книги» [29].

Традиційно сильною в Україні залишається класична книжкова ілюстрація, яскравими представниками якої є Владислав Єрко, Івета Ключковська, Інокентій Коршунов, Кость Лавро, Вікторія Пальчук, Катерина Штанко та багато інших талановитих графіків (Рис.А.1.8).

Розглянемо більш детально творчість одного з відомих українських митців, графічні твори котрого надихнули автора кваліфікаційної роботи у вирішенні власного умовного ілюстративного образу.

Кость Лавро (1961) — відомий український ілюстратор, чия творчість привертає увагу своєю оригінальністю, талантом та професіоналізмом. Його ілюстрації відрізняються особливою естетикою та вмінням передати емоції через образи. У своїй творчості Кость Лавро поєднує майстерність класичних мистецтв з сучасними тенденціями. Він створює неповторну атмосферу та відтворити деталі на незвичайний та захоплюючий спосіб. Його роботи вражають різноманіттям кольорів, тонкістю ліній, глибиною перспективи та вдалою композицією (Рис.А.1.9).

Ілюстрації Кость Лавро переконливо передають почуття та настрої. Він майстерно використовує світло та тінь, щоб надати образам глибину. Кожна деталь має значення і виконана з великою увагою до дрібниць. Він здатний створити динаміку та рух у своїх ілюстраціях, надаючи їм особливу життєвість. Кость Лавро має великий талант співпрацювати з авторами творів, зберігаючи їх унікальність та передаючи їх ідею через свої ілюстрації. Він здатний втілити на сторінках книги світ, який описується словами, створюючи чудове поєднання тексту та візуального зображення. Ілюстрації Кости Лавро відзначаються не лише своєю естетичною привабливістю, але й виявляють великий потенціал у сфері виховання та культурного розвитку. Вони впливають на розвиток дитячої уяви, допомагають сприймати текст та викликають емоційну реакцію у читачів. Такі ілюстрації відіграють важливу

роль у розвитку дитячої уяви, виховання та навчання, допомагаючи дітям розуміти складні концепції та вчаться бачити світ навколо себе по-новому.

По-друге, ілюстрації Кость Лавро сприяють кращому сприйманню тексту. Вони вплітаються в книжковий текст і допомагають читачам краще розуміти сюжетні лінії, персонажів та події. Графічні образи відтворюють настрій, атмосферу та важливі деталі, що робить читання більш доступним та цікавим, особливо для молодших читачів. Крім того, ілюстрації Кость Лавро викликають емоційну реакцію у читачів. Вони здатні передати почуття, настрої та емоції через виразність образів, використання кольорів та композиційних рішень. Це допомагає створити глибший зв'язок між читачем та текстом, сприяє розвитку емоційної інтелігенції та естетичного смаку. Та відомий він не лише в Україні, але й за її межами, його творчість отримує визнання та пошану як від професіоналів художнього світу, так і від широкої аудиторії. Його ілюстрації стають витонченим та запам'ятовуваним додатком до будь-якого літературного твору, надаючи йому особливу глибину та виразність. Завдяки своїй творчості, Кость Лавро внесений свій вагомий внесок у розвиток сучасного ілюстрування та мистецтва загалом. Його роботи продовжують зачаровувати глядачів та читачів своєю красою, виразністю.

Образотворча мова Кость Лавро, художника, що ілюстрував українську народну казку "Пан Коцький", відзначається своєрідним художнім стилем. В ілюстраціях пан Лавро використовує майстерно розроблену композицію, де кожна деталь має своє місце та взаємозв'язок з загальною сценою. Ілюстратор використовує лінії, контури та форми для створення живих та експресивних образів персонажів. Колорит, використаний майстром, може бути насиченим та виразним, або ж стриманим та пастельним, залежно від настрою та сюжету (Рис.А.1.10).

Графічна умовність ілюстрацій Кость Лавро виражається в передачі емоцій та настрою через виразний локальний колір та використання контрасту світла та тіні, а також деталізації у передачі атмосфери казкового світу. Художник часто використовує символічні елементи, що підкреслюють

тематику та значення роману. Його мова унікальна, оскільки вона поєднує елементи національного орнаменту та народного мистецтва, підкреслюючи національну ідентичність та культурну спадщину. Він вміло використовує деталі, що передають настрій казки та характер персонажів, створюючи неповторну атмосферу та впізнаваний стиль своїх ілюстрацій [3] (Рис.А.1.11).

Зображувальна мова Кость Лавро виявляється в його вмінні використовувати художні засоби, такі як колорит, композиція, світло-тіньові ефекти, лінії та текстури, для створення виразних образів та передачі настрою в ілюстраціях. Він використовує кольори з майстерністю, варіюючи їх насиченість, тон і відтінок, щоб створити відповідну атмосферу та виразити емоції персонажів. Текстури і деталізація також важливі в образотворчій мові Кость Лавро. Він звертає особливу увагу на дрібні деталі, які розкривають багатошаровість світу казок. Чи то витончені орнаменти на одязі персонажів, чи візерунки на природних елементах, таких як дерева або камені, деталі виконані з увагою до найменших деталей.

У цілому, образотворча мова Кость Лавро вирізняється його майстерністю, витонченістю та творчим підходом до створення ілюстрацій. Його роботи мають характерну естетику, яка відтворює світ казок з його особливим стилем та інтерпретацією.

Зокрема, в 1960-70-х роках українські художники стали активно використовувати кольорову ілюстрацію, що значно збільшило ефект візуальної привабливості книг. Вони також працювали з ілюстрацією для дитячих книг, створюючи чудові візуальні історії та вражаючі образи. Українська ілюстрація також знайшла відображення у рекламі, створюючи ефектні та незабутні образи для продуктів та послуг.

Сьогодні українська ілюстрація продовжують використовувати нові техніки, експериментувати зі стилями та створювати неперевершені ілюстрації для книг, журналів, реклами та інших проектів. Її творці поєднують в собі талановитість, креативність та вміння візуалізувати ідеї та концепції, що дозволяє їм залишати свій слід в світі мистецтва.

Висновки до розділу 1

Однією з основних завдань нашого суспільства є створення здорового оточення та сприяння культурному розвитку людства. Для досягнення цієї мети необхідно змалку привчати та демонструвати не лише власним прикладом, але й за допомогою ілюстрацій.

Дослідження історії та розвитку європейської та української ілюстрації XIX – XXI століть показали, що ілюстрація має свої правила та техніки, проте в кожній роботі завжди залишається часточка художника. У процесі розвитку української ілюстрації вона зміцнювалась та займала почесне місце серед інших напрямів завдяки своїй національній ідентичності. В ілюстраціях, як мистецтві передачі змісту через графічні образи, виокремлюються певні правила та техніки. Ці правила включають в себе використання композиції, колориту, контрасту, лінійної та тонової гри, що сприяють передачі настрою, атмосфери та емоцій. Техніки включають різноманітні стилі, такі як реалістичний, символічний, графічний, абстрактний та багато інших, які дозволяють художникам виразно виразити свої ідеї та погляди.

Таким чином, українська ілюстрація відіграє важливу роль у культурному розвитку суспільства та розвиваючись, стала визнаним напрямом завдяки своїй національній ідентичності. Вона відображає українську культуру, традиції, міфологію та історію. Художники використовують елементи народного мистецтва, орнаментів, національні символи та мотиви, що надає їхнім роботам особливого характеру та виразності. Українська ілюстрація використовується для відтворення українських казок, легенд, народних оповідань та поезій, що сприяє збереженню та популяризації національної спадщини. Крім цього, українська ілюстрація також розвивається в контексті сучасних тенденцій та експериментів. Художники поєднують українську традицію з сучасними графічними технологіями, створюючи нові та оригінальні образи. Вони використовують цифрову

графіку, комп'ютерні програми та інші сучасні засоби для створення своїх робіт, що дозволяє їм експериментувати з формами, кольорами та текстурами.

Українська ілюстрація має значний потенціал у вихованні та культурному розвитку. Вона допомагає залучити увагу до культурного надбання України, популяризує українську мову та літературу, розширює кругозір читачів.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ СЕРІЇ ІЛЮСТРАЦІЙ ДО УКРАЇНСЬКИХ КАЗОК У ЦИФРОВІЙ ГРАФІЦІ

2.1. Зародження ідеї серії графічних робіт та пошук художньо-образного рішення

Людство протягом всього свого існування намагалося оточити себе прекрасним і знайти способи виразити свої почуття та думки через мистецтво. Одним з найбільш яскравих та доступних способів мистецького виразу є ілюстрація. Вона поєднує в собі елементи малюнка, графіки, живопису та інших мистецьких технік, і дозволяє створити твір, який здатен викликати різні емоції та враження у глядачів.

Ілюстрації відіграють надзвичайно важливу роль у вираженні світогляду та емоцій людини. Вони мають потужну силу впливу на наше сприйняття світу, формування наших асоціацій, емоційний стан та відношення до навколишньої дійсності. Особливо значущими є ілюстрації в дитячих книжках, оскільки вони не тільки допомагають візуалізувати текст і розуміти його зміст, але й мають значний вплив на розвиток особистості дитини.

Ілюстрації у дитячих книжках можуть викликати цілу палітру емоцій у малюків, від радості і захоплення до суму та задуму. Вони сприяють розвитку уяви, креативного мислення та естетичного смаку дітей. Крім того, ілюстрації допомагають малюкам бачити світ яскравіше, цікавіше і з нетерпінням перегортати сторінки книжки, адже вони створюють візуальне втілення історій і додають їм живого виразу. Цей вплив ілюстрацій на розвиток дитини може бути довготривалим і значущим. Вони можуть стимулювати дитячу уяву, розширювати її світогляд та розвивати важливі навички сприйняття й аналізу зображень. Крім того, ілюстрації можуть навчити дітей сприймати різноманітні форми мистецтва, викликати бажання самостійно творити та виражати свої почуття через малюнок.

Отже, ілюстрації у дитячих книжках є потужним інструментом для розвитку дитячої особистості, їхнього сприйняття світу та формування

емоційного стану. Вони сприяють розкриттю фантазії, творчого потенціалу та розвитку естетичного смаку у дітей, роблячи процес читання ще цікавішим та захоплюючим[5].

Завдяки яскравим кольорам, експресивним лініям та формам, вони здатні зацікавити дитину та збудити її уяву. Таким чином, малюк може краще зрозуміти текст та запам'ятати інформацію. Крім того, ілюстрації можуть навчити дітей цінувати дружбу та міжособистісні стосунки. Наприклад, у дитячих книжках можуть бути зображені ситуації, коли головний герой допомагає іншим персонажам або вивчає нові речі разом зі своїми друзями. Це допомагає дітям розвивати емпатію та здатність співпереживати.

Окрім того, ілюстрації є невід'ємною частиною культурної спадщини людства, адже вони є чудовим засобом передачі інформації та знань, а також можуть відтворювати культурні традиції та звичаї різних народів і епох, оскільки вони відображають погляди та цінності суспільства, яке створює ці ілюстрації. Це особливо важливим у сучасному світі, де глобалізація іноді призводить до забуття національної спадщини та культурних цінностей. Вони можуть допомогти зберегти та передати наступним поколінням традиції, мову та знання[11].

Зростаючий інтерес до ілюстративних робіт з етнічними мотивами є спонукає до розвитку в образотворчому мистецтві. Особлива увага приділяється ілюстраціям, що втілюють різні національні культури, зокрема рідну українську. Розвиток ілюстративного мистецтва у контексті етнічних мотивів вимагає певних знань, навичок, розвитку та естетичного смаку. Цей інтерес та розвиток виник на тлі більш детального вивчення фахових дисциплін, що сприяло до ілюстрацій.

Вибір теми "Ілюстрування українських казок" для кваліфікаційної роботи був зумовлений цим зростаючим інтересом до ілюстративного мистецтва. Ця тема надала можливість глибше дослідити та втілити особливості української культури через ілюстративні зображення. Крім того,

вона дозволила розширити знання, навички та творчі можливості у процесі вивчення фахових аспектів ілюстрації.

На початку створення серії ілюстрацій, основною метою стало обрати казки, що не тільки цікаві, а й мали під собою виховну мету та Було виконано багато начерків, замальовок та ескізів (Рис.Б.2.1).

В роботі з ілюстрацією важливу роль посідає передача історії до якої вона прив'язана, задати правильний ритм, мотив та характер серії робіт.

Під час пошуків ескізів для ілюстрацій до українських казок було враховано різноманітні фактори, що включали особливості сюжетів, національні традиції, колорит та композицію. Особлива увага приділялась передачі унікальної сутності кожної казки через візуальне втілення.

Однією з обраних народних казок була "Лисичка-сестричка та вовк панібрат". В ілюстраціях до цієї казки велика увага була приділена передачі головної ідеї - того, що брехня завжди виявляється і за неї слід покарання. Композиція, яка включає розташування об'єктів та глибину є одним з найважливіших елементів в ілюстраціях казок. Вона повинна передавати не лише головну ідею твору, але й відображати настрій.

Крім того, колорит має важливе значення в ілюструванні українських казок. Українські казки мають свій унікальний колорит, який повинен бути переданий у малюнках. Використання відповідних кольорів та відтінків допомагає створити особливу атмосферу та передати національний характер казок. Палітра кольорів може включати теплі земляні тони, яскраві акценти або пастельні відтінки, залежно від настрою та характеру казки (Рис.Б.2.1).

Загалом, під час розробки ілюстрацій до українських казок було приділено увагу не лише передачі сюжету, але й глибокому розумінню сутності казки, її настрою, атмосфери та національного колориту. Це допомагає створити неповторні ілюстрації, які відтворюють усю магію та красу українських народних казок.

2.2. Особливості побудови композиції, колористичного та тонового рішення образів, їх декоративне оздоблення та вибір графічних технік в ілюструванні українських казок

Українські ілюстрації мають свої особливості, які пов'язані з національною культурою та історією. Наприклад, національний колорит, в якій використовують національну символіку, вишивку, кольори, хустки, козаки та гетьмани. Або зображення традиційних обрядів, народних вбрань та унікальні техніки виконання. Загалом, українська ілюстрація має свої унікальні риси, які пов'язані з національною культурою та історією. Вона може бути дуже експресивною та емоційно насиченою, що робить її своєрідним кодом нації [24].

Композиція в ілюструванні українських казок, має свої особливості передачі, а розмаїття образів, характерів, природи та технік, створюють свій настрій в роботі. Кольором та тоном, або розташуванням головного персонажа для кращої передачі сенсу та заглиблення в сюжет. Тонове рішення може бути світлим та повітряним або, навпаки, темним та драматичним, залежно від настрою казки та сюжету.

Декоративне оздоблення образів українських казок є важливою складовою в створенні ілюстрацій, які відображають національну ідентичність та культурну спадщину. Це може бути досягнуто за допомогою використання елементів національного орнаменту та народного мистецтва. Національний орнамент включає в себе характерні геометричні та рослинні мотиви, які мають глибокі культурні корені в українському народі. Ці мотиви можуть бути використані для декорування одягу персонажів, фонів, рамок або візерунків на ілюстраціях. Вони додають особливий національний колорит та відтворюють українську традицію. Декоративне оздоблення образів в українських казках не лише розкриває національну культуру, але й допомагає зберегти традиції та переказати наступним поколінням українську спадщину через мистецтво ілюстрацій. Це надає ілюстраціям унікального і визначного стилю, який сприяє збереженню національного духу.

Вибір графічних технік для ілюстрування українських казок є захоплюючим та надзвичайно різноманітним процесом. Він залежить від бажаного стилю та настрою, який має бути переданий в ілюстраціях, і відкриває безліч можливостей для творчого експерименту. У процесі ілюстрування казок можна використовувати широкий спектр графічних технік малювання, які надають ілюстраціям унікальність та особливий характер (Рис.Б.2.2).

Один із варіантів - використання акварелі, що дозволяє створити ніжні, прозорі та повітряні зображення. Акварельні ілюстрації часто мають м'які переходи кольорів та розмиті контури, що створює відчуття легкості та мрійливості.

Олійні фарби також можуть бути використані для створення глибоких та живих кольорів, а також деталізувати ілюстрації до найменших деталей. Гуаш також може бути використана для створення ілюстрацій. Ця техніка малювання дозволяє створювати насичені кольори, а також мати більш контрольований характер малюнка.

Техніка туші є ще одним варіантом для ілюстрування казок. Вона дозволяє створити контрастні та експресивні зображення, які можуть передати енергію та динаміку сюжету. Крім того, застосування графічних методик, таких як трафарет, різці та штампи, може додати декоративності та ефектності до ілюстрацій. Ці методики можуть створити унікальні малюнки зі специфічними текстурами та візуальними елементами.

Окрім традиційних графічних технік, таких як гуаш та туш, варто згадати і про цифровий метод створення ілюстрацій. Використання цифрової графіки в останні роки набуло популярності серед ілюстраторів, оскільки воно відкриває безліч можливостей для творчості та експериментів.

Цифровий метод малювання дозволяє створювати ілюстрації на комп'ютері або планшеті за допомогою спеціальних графічних програм. Він дозволяє ілюстраторам працювати з різними шарами, коригувати та експериментувати з кольорами, формами та текстурами без обмежень, що

робить його надзвичайно гнучким та зручним для роботи. Діджитал ще має переваги в плані збереження та редагування ілюстрацій. Він дозволяє зберігати роботу у цифровому форматі, зробити резервні копії та легко вносити зміни у малюнок без пошкодження оригіналу. Крім того, цифровий метод дозволяє легко адаптувати ілюстрації для різних медіаформатів, таких як книги, електронні публікації, веб-сайти та інші [16].

Застосування цифрового методу малювання в створенні ілюстрацій до українських казок дозволяє ілюстраторам експериментувати з різними стилями та ефектами, створювати живописні та деталізовані зображення. Він дозволяє детально відтворити кожен елемент казки та передати настрій та атмосферу історії з великою точністю.

Комп'ютерна графіка для створення ілюстрацій є потужним інструментом для ілюстраторів, який допомагає їм реалізувати свої творчі задуми і створити захоплюючі та вражаючі ілюстрації до українських казок.

Застосування різних графічних технік в створенні ілюстрацій до українських казок надає безліч можливостей для творчого виразу. Вибір конкретної техніки залежить від персональних уподобань ілюстратора та вимог проекту, але незалежно від цього, графічні техніки допомагають створити неповторні ілюстрації, які передають атмосферу та сюжети українських казок з великою майстерністю та виразністю (Рис.Б.2.3).

Загалом, українські ілюстрації до казок мають свої особливості, які відображають культурні та етнічні риси нації. Композиція може бути органічною та збалансованою, а колір та тон можуть передавати настрій та атмосферу казки. Деталі та оздоблення можуть містити національний орнамент та символіку, що робить ілюстрації більш виразними та індивідуальними. Вибір графічних технік може бути різноманітним та відображати стиль та індивідуальний підхід до створення ілюстрації. Важливо зазначити, що українська ілюстрація до казок має багату історію та традиції, які продовжуються до сьогодні. Такі ілюстрації можна знайти на стародрукованих виданнях казок, на етнографічних аркушах та інших

джерелах. Зараз українська ілюстрація до казок продовжує розвиватися, а нові митці шукають свій унікальний підхід та стиль у створенні ілюстрацій до народних казок.

2.3. Алгоритм виконання серії ілюстративних аркушів до українських казок в цифровій графіці (діджитал)

Створення серії ілюстративних аркушів до українських казок в цифровій графіці може включати в собі: вибір казок, розробка концепції, пошук натхнення, вибір основних моментів, створення ескізів, деталізація та кольорове рішення.

Створення композиції для ілюстрацій українських казок - це складний та витратний процес, що вимагає уваги до деталей та вміння передати настроїв та емоції, що супроводжують історії. Вибір казок є важливим етапом створення ілюстрацій, існує кілька підходів, які можна використовувати для вибору конкретних оповідей.

Один з таких підходів - це вибір популярних казок. Популярні казки вже мають визнання серед читачів та насолоджуються широким загальним любителів літератури. Використання ілюстрацій до популярних казок може забезпечити більше зацікавлення читачів та допомогти привернути увагу до видання.

Другий підхід - це вибір казок, що мають значимість у вихованні та культурному розвитку. Деякі казки мають глибокий моральний зміст та навчальну цінність, що сприяє формуванню цінних якостей у дітей. Використання ілюстрацій до таких казок може підкреслити їх важливість та допомогти донести основні моральні уроки до читачів.

Третій підхід - це вибір казок, які захоплюють самого ілюстратора. Ілюстратор може обрати казки, які особисто йому цікаві та надихають на творчість. Цей підхід дозволяє ілюстратору використовувати свої власні ідеї та творчий підхід при створенні ілюстрацій, що може надати їм унікальність та оригінальність.

Створення серії ілюстрацій до українських казок - це творчий процес, в якому ключову роль відіграє взаємодія ілюстрацій з текстом казок і їх вплив на розуміння та сприйняття історій. Гармонія між ілюстраціями та текстом є важливою, оскільки вони разом створюють повністю втілення казкового світу та допомагають читачам зануритись у цю магічну атмосферу [23].

Для того, щоб серія ілюстрацій виглядала гармонічно, потрібно враховувати декілька важливих аспектів. Після визначення загальної концепції, важливо визначити стиль ілюстрацій. Стиль може бути реалістичним, карикатурним, мінімалістичним або фантастичним - це залежить від вибору самого ілюстратора та вимог проекту. Важливо обрати стиль, який буде відповідати загальному характеру казки та атмосфері, яку потрібно передати. Наприклад, якщо казка має містичний або фантастичний настрій, то можна обрати стиль, який підкреслить цю атмосферу і розширить уявлення читачів про казковий світ.

Крім того, важливо звернути увагу на кольорове рішення ілюстрацій. Кольори можуть викликати різні емоції та передавати певний настрій історії. Вибір правильної кольорової палітри допоможе створити бажану атмосферу та підкреслить важливі моменти в казці (Рис.Б.2.4). Та нарешті, деталізація, є необхідною для створення реалістичних та привабливих ілюстрацій. Деталізація означає розробку дрібних деталей, які доповнюють сюжет і розкривають характери персонажів. Деталізовані ілюстрації можуть бути більш ефективними в передачі настрою, атмосфери та допомагати читачам зануритись у казку.

Усі ці аспекти разом виконують важливу роль у створенні серії ілюстрацій до українських казок, допомагаючи створити привабливий та захоплюючий візуальний світ, який гармонійно співіснує зі словесним текстом. Настрій ілюстрацій також грає важливу роль. Він може бути мрійливим, радісним, таємничим, фантастичним або будь-яким іншим, що відповідає настрою казки. Важливо створити настрій, який буде відповідати контексту та емоціям історії (Рис.Б.2.5). Колорит також впливає на загальний

вигляд ілюстрацій. Вибір кольорів може створювати атмосферу, виділяти ключові елементи або підкреслювати настрій. Наприклад, теплі кольори можуть створювати відчуття затишку та тепла, тоді як холодні кольори можуть надавати ілюстраціям загадковості. Важливо збалансувати використання кольорів таким чином, щоб вони гармонійно співіснували один з одним та передавали потрібний ефект (Рис.Б.2.6).

Наступним етапом у процесі створення ескізів є вибір моментів з казки, які необхідно проілюструвати, а також їх розміщення на ілюстрації з метою максимальної передачі сенсу та емоційності. Цей етап вимагає уважного аналізу тексту казки та виділення ключових подій, сцен або діалогів, які характеризують історію та персонажів. Після визначення необхідних моментів необхідно замислитися над їхнім розміщенням на ілюстрації. Важливо врахувати композицію, баланс та пропорції. При виборі місця розташування моментів на ілюстрації, слід враховувати хронологію подій та взаємозв'язки між ними. Добре продумана композиція може допомогти створити глибину та рух у зображенні. Крім того, варто враховувати характеристики персонажів та настрої, які потрібно передати через ілюстрацію. Візуальні елементи, такі як пози та вирази обличчя персонажів, можуть відображати їхні емоції та внутрішній стан (Рис.Б.2.7).

Ще одним важливим аспектом в процесі створення ілюстрацій є кольорова гама, яка об'єднує композицію та доповнює всю серію ілюстрацій. Правильно підібрані кольори можуть поглибити враження та викликати ще більше емоцій у глядачів. Кольори мають велике значення в створенні настрою та передачі емоцій. Кожен колір має свої властивості та асоціації, які можна використовувати для підсилення атмосфери та повідомлення певного повідомлення на ілюстраціях. Наприклад, теплі кольори, такі як червоний, помаранчевий та жовтий, можуть викликати відчуття тепла, енергії та радості, тоді як холодні кольори, такі як блакитний, зелений та фіолетовий, можуть передавати спокій або природність (Рис.Б.2.8).

Правильний вибір кольорової гами допомагає створити єдиний стиль та зв'язок між всіма ілюстраціями. Це можна досягнути за допомогою використання спільних кольорів, тонів та відтінків, що надають ілюстраціям спільного вигляду і відчуття. Крім того, кольорова гама може також слугувати для виокремлення певних елементів на ілюстрації. Застосування контрастних кольорів або акцентування певних деталей за допомогою яскравих кольорів може привернути увагу глядача до важливих аспектів зображення.

Останнім важливим етапом у процесі створення ілюстрацій є деталізація, яка дозволяє втілити ідеальне зображення та додати особливості до ілюстрацій. Після вибору ключових моментів та їх розміщення на ілюстрації, деталізація дозволяє надати зображенню більшу глибину та виразність. Цей етап включає у себе роботу з дрібними деталями, текстурами, тінями та світлом, що допомагає створити більш привабливий та деталізований образ.

При створенні цифрової графіки для друку необхідно враховувати ряд факторів, що можуть вплинути на зовнішній вигляд ілюстрацій. Один з найважливіших аспектів - це властивості друкарської машини, яка буде використовуватись для друку ілюстрацій.

Цифрові зображення, створені з великою кількістю деталей та тонкими лініями, можуть виглядати чітко та детально на екрані комп'ютера або планшета. Однак, під час друку деякі з цих дрібних деталей можуть бути втрачені або відображатись нечітко через обмежену деталізацію друкарської машини. Для досягнення оптимальних результатів при друку цифрової графіки, важливо враховувати роздільну здатність (роздільну здатність точок на дюйм або DPI) друкарської машини. Чим вища роздільність, тим більшу кількість деталей можна відтворити у друку. Також слід враховувати тип друкарського матеріалу, такий як папір або картон, оскільки він може впливати на різкість зображення та його здатність відтворити кольори [16].

Для запобігання втраті дрібних деталей та забезпечення чіткості ілюстрацій на друкарському матеріалі, рекомендується ретельно перевіряти та

налаштовувати параметри друку, такі як контрастність, яскравість та рівень чорного кольору. Також можна використовувати спеціальні техніки оптимізації зображень для друку, які дозволяють зберегти якість ілюстрацій під час переходу з цифрового формату на фізичний друк.

Отже, враховуючи властивості друкарської машини та правильно налаштовуючи параметри друку, можна досягти якісного відтворення цифрової графіки та забезпечити чіткість і докладність деталей ілюстрацій під час фізичного друку.

У процесі підготовки ілюстрацій для друку важливо враховувати адаптацію зображення з метою збереження якості деталей та чіткості під час фізичного відтворення. Один з факторів, що має суттєве значення, це вибір відповідного колірного простору. Різні пристрої та друкарні можуть використовувати різні колірні простори, такі як RGB або CMYK. Кожен з цих колірних просторів має свої особливості та використовується для певних типів друку. Колірний простір RGB широко використовується для відображення кольорів на екранах комп'ютерів та планшетів, оскільки він базується на комбінації червоного, зеленого та синього каналів. Однак, при друку цифрових зображень на друкарській машині, яка використовує колірний простір CMYK, важливо виконати конвертацію зображення від RGB до CMYK. Це дозволить краще відтворити кольори на фізичному носії, зокрема на папері [16].

Тому перед друком ілюстрацій необхідно переконатись, що налаштування колірного простору відповідає вимогам конкретної друкарні. Це може включати конвертацію зображення від RGB до CMYK та перевірку кольорових налаштувань, таких як насиченість, контрастність та яскравість, щоб забезпечити оптимальну якість відтворення кольорів під час друку. Правильне налаштування колірного простору під час підготовки ілюстрацій для друку допоможе досягти більш точного та вірного відтворення кольорів, збереже деталі ілюстрацій та забезпечить чіткість зображення після фізичного друку.

Також слід враховувати інші фактори, такі як тип паперу, фінішні покриття та додаткові деталі друку, які можуть вплинути на остаточний вигляд ілюстрацій. Наприклад, глянсове або матове покриття можуть змінити спосіб сприйняття кольорів та деталей.

Висновки до розділу 2

Виконуючи кваліфікаційну роботу під керівництвом викладача було встановлено та проаналізовано принципи виконання ілюстрації, вирішення композиції, образу та техніки виконання. Та в ході роботи зрозуміти всі етапи виконання, як основні можна виділити: поява концепта, створення ескізів, вибір колориту та деталізація.

Виконання серії ілюстрацій, як і будь-яка інша робота в галузі мистецтва, вимагає повного занурення та пристрасті до процесу незалежно від того, чи вона виконується в цифровій графіці чи традиційній графіці. Незалежно від обраного підходу, виконання серії ілюстрацій є творчим процесом, що вимагає зосередженості, уваги до деталей та бажання передати задуману ідею через графічний образ. Художники поглиблюються в світ своїх робіт, вивчають характери персонажів, знаходять відповідні композиційні рішення та вдаються до власного творчого вияву, щоб надати своїм ілюстраціям унікальний стиль.

Щоб виконати роботу з створення серії ілюстрацій, ми дотримувалися правил послідовності виконання роботи, які гарантували якість та успішний результат. Важливим етапом було приділення достатньо часу та розгляду різних варіантів ескізів, що сприяло досягненню правильної композиції та балансу в усій серії. При цьому було необхідно враховувати послідовність інформації, яку ми хотіли передати через кожен ілюстрацію, та забезпечити їх взаємозв'язок в рамках серії.

Багато часу було відведено для вивчення та експериментів з різними варіантами ескізів, щоб знайти оптимальні рішення щодо композиції та балансу. Ми враховували розміщення образів, розподіл простору,

використання кольорів та тонів, щоб забезпечити гармонію та візуальну привабливість кожної ілюстрації. Такий підхід допомагав нам виконувати роботу зі знанням справи, забезпечувати логічний хід серії, а також досягати високої естетичної якості ілюстрацій. Наші старання та ретельний аналіз варіантів ескізів дозволили нам створити серію ілюстрацій, яка відповідає нашим вимогам щодо композиції та балансу, та задовольняє естетичні вимоги та вподобання.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу сформулювати наступні **висновки**:

1. Було проведено аналіз літературних джерел та інших матеріалів по темі ілюстрації з стилістичними особливостями XIX – XXI століття. Існує невичерпне розмаїття видів, типів, технік виконання, жанрів та стилів, які допомагають створити унікальну ілюстрацію, насичену гармонією та виразністю. Починаючи з видів ілюстрацій, можна виділити такі, які використовуються у книжках, журналах, рекламі, графічному дизайні та інших сферах. Кожен з цих видів має свої особливості та вимоги, що відображаються в техніках виконання, використанні кольорів, текстур, ритму та композиції.

2. Аналіз різноманітних джерел, пов'язаних з обраною темою, дозволив глибше розкрити характерні риси та особливості сучасної ілюстрації, а також виявити прояви національного коду у роботах відомих майстрів. Процес аналізу включав огляд різноманітних робіт художників, їх стилів, технік та використаних матеріалів. Це дало змогу виявити тенденції в розвитку ілюстрації, визначити її етапи та еволюцію протягом різних періодів.

3. Уточнити та дати визначення терміну «ілюстрації», здійснили класифікацію ілюстрації в сучасному образотворчому мистецтві. Проаналізували графічні твори відомих авторів дослідницького жанру та зробили мистецтвознавчий аналіз ілюстрацій.

4. Практично відтворили тему кваліфікаційного дослідження в серії ілюстративних творів. Саме поетапне виконання роботи є невід'ємною частиною творчого процесу створення серії ілюстрацій і дозволяє досягти максимально результату. Цей підхід передбачає детальне планування та виконання кожного етапу, з метою забезпечення високої якості та гармонії в кожній ілюстрації. Він дозволяє художникові уважно прорахувати кожен деталь та забезпечити злагодженість між елементами образу. Ретельне планування передбачає аналіз теми, пошук відповідних джерел натхнення та

збір необхідної інформації. Художник вивчає основні характеристики об'єктів, які він буде зображувати, їх форму, текстуру, кольори та взаємодію з оточуючим середовищем.

Варто відзначити, що під час процесу створення серії ілюстрацій виникали різні труднощі, але з кожним етапом ці труднощі були подолані, а процес покращився. Робота над серією ілюстрацій є викликом, який вимагає від художника не лише творчої майстерності, але й терпіння та витримки. Один з труднощів, з якими можна зіткнутися, це пошук відповідної концепції та стилю, які будуть відповідати поставленій меті та передавати задуману ідею. Це може вимагати часу та досліджень, але від цього залежить унікальність та цілісність серії ілюстрацій. Крім того, ілюстратор може стикнутися з труднощами у виборі композиції, кольорової гами та використанні різних технік. Важливо знайти баланс між елементами, створити гармонійний образ та передати потрібні емоції. Проте, з кожним етапом роботи художник набуває досвіду та вмінь, що дозволяє йому краще справлятися з труднощами. Використання здобутих знань, аналізу та зворотного зв'язку допомагають покращувати технічні навички та естетичний рівень робіт.

Отже, хоча процес створення серії ілюстрацій може бути викликом, з кожним етапом він стає все більш вдосконаленим і результативним. Труднощі, з якими зустрічається художник, є необхідною складовою творчого процесу та сприяють досягненню високої якості та унікальності в серії ілюстрацій засобами цифрових технологій..

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраменко О. О. Українська дитяча книга 1970-1990 рр.: основні тенденції розвитку ілюстрації: автореф. дис-ії на здоб. наук. ступеня канд. мистецтвозн-ва. Київ, 2018. 18 с.
2. Афанасьєв В. А. Українське радянське мистецтво 1960- 1980-х років (нарис з історії українського мистецтва). Київ: Мистецтво, 1984. 224 с
3. Белічко Н. Ю. Українська книжкова графіка 50-70-х років ХХ ст. С. 126-141. Білецький П. О. Нарбут Григорій [Образотворчий матеріал] : альбом. Київ: Мистецтво, 1983. 119 с
4. Бутнік-Сіверський Б. Принципи ілюстрування дитячої книжки /Всеукр. Академія наук; Кабінет дослідження дит. творчості. Київ: Культура, 1929. 68 с.
5. Война А. О (2017) Функції Ілюстрації у дитячій літературі. С. 32-35.
6. Диченко І. Крила музи Георгія Нарбута. 2021. <https://uartlib.org/igor-dychenko-kryla-muzy-georgiya-narbuta/> (дата звернення: 20.02.2023)
7. Зайцева. В. *Ілюстрування творів Івана Котляревського сучасними українськими художниками-графіками*. ART-platFORM 2, № 2 (18 листопада 2020): 180. <http://dx.doi.org/10.51209/platform.2.2.2020.180-196> (дата звернення: 26.02.2023)
8. Єрмоленко С. С. Про основні та додаткові функції мовних ілюстрацій. Мовні і концептуальні картини світу. Вип. 24, ч. 1. 2008. С. 94–99.
9. Кадоркіна Ю. О. Сучасна українська книжкова ілюстрація. Оформлення прози та віршованих збірок. Молодий вчений, 2018. с 19-22.
10. Костенко, М. Історія ілюстрованої книги. Київ: Критика, 2005. 168 с.
11. Косів В. Українська ідентичність у графічному дизайні 1945-1989 років [монографія]. Київ: Родовід, 2019. 480 с.
12. Котляр. В. П. Основи образотворчого мистецтва. 2011. 200 с.
13. Книжкова ілюстрація https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%96%D0

[%BB%D1%8E%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F](#) (дата звернення: 11.01.2023)

14. Лагутенко О. Українська графіка першої третини ХХ століття. Київ : Грані-Т, 2006. 240 с.
15. Лозко. Г. Українське народознавство. Київ. 2011. 512 с.
16. Макарова И. О. Комп'ютерна графіка в книжній ілюстрації. Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 2: *Филология и искусствоведение*. 2011. № 4. С. 182-185.
17. Мельник О. Комп'ютерна графіка у сучасній книжковій ілюстрації: проблеми техніки та стилю. 2015. С.157-161.
18. Новік Г. В., Зємцова П. О. Сучасна ілюстрація. видавництво «А-ба-багаламага»
file:///C:/Users/USER/Downloads/%E2%84%9624+(3)_2021+%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%BA%D0%B0_23.12_%D0%9A%D0%B5%D0%BB%D1%8E%D1%85_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%97%D1%94%D0%BC%D1%86%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf (дата звернення: 04.01.2023)
19. Пушкар О. І., Андрющенко Т. Ю. Ілюстрування : навчальний посібник для студентів напряму підготовки 6.051501. Видавничо-поліграфічна справа. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 189 с.
20. Овчінніков В. С. Історія книги: Еволюція книжкової структури: навчальний посібник. Львів: Світ, 2005. 420 с.
21. Овчінніков В. Історія книги: Становлення сучасного книгодрукарського мистецтва : навч. посіб. для студ., які навчаються за спец. Образотворче мистецтво. Львів: Вид-во Укр акад. друкарства, 2010. 356 с.
22. Овчінніков В. Історія книги: Становлення сучасного книгодрукарського мистецтва : навч. посіб. для студ., які навчаються за спец. Образотворче мистецтво. Львів: Вид-во Укр акад. друкарства, 2010. 420 с.
23. Олійник В. А. Сучасний погляд українського художника-ілюстратора на оформлення дитячої книги (на прикладі творчості Костя Лавра) Вісник ХДАДМ. 2011. № 4. С. 63-66

24. Січко Тетяна. Збереження етнокоду українця засобами народної казки та ілюстрацій до неї. *Нові технології навчання*. № 95 (15 грудня 2021): 194–204. <http://dx.doi.org/10.52256/2710-3560.95.2021.22> (дата звернення: 23.03.2023).
25. Токар М. Художньо-естетичні особливості дитячої книжкової ілюстрації. 2018. <http://doi.org/10.5281/zenodo.1313155> (дата звернення: 23.03.2023).
26. Українська бібліотечна енциклопедія. Ілюстрація. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%86%D0%BB%D1%8E%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8> (дата звернення: 10.01.2023)
27. Харченко О. М. Дизайн оформлення української дитячої книги на прикладі казок. *Вісник ХДАДМ*. 2010. № 1. С. 146-149.
28. Федіна Ю. Освітньо-виховний потенціал ілюстрації дитячої книги. 2014. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_35_22 (дата звернення: 23.03.2023).
29. Shulska N., Maniukhina A. Iliustratyvna kultura suchasnoi dytiachoi knyhy: vydavnychi normy y chytatski vymohy / Scripta manent: molodizhnyi naukovyi visnyk instytutu filolohii ta zhurnalistyky. 2016. S. 152-154

ДОДАТКИ

Додаток А

Рис.1. Джон Тенніел. Ілюстрації до «Аліса в країні чудес», 1865.

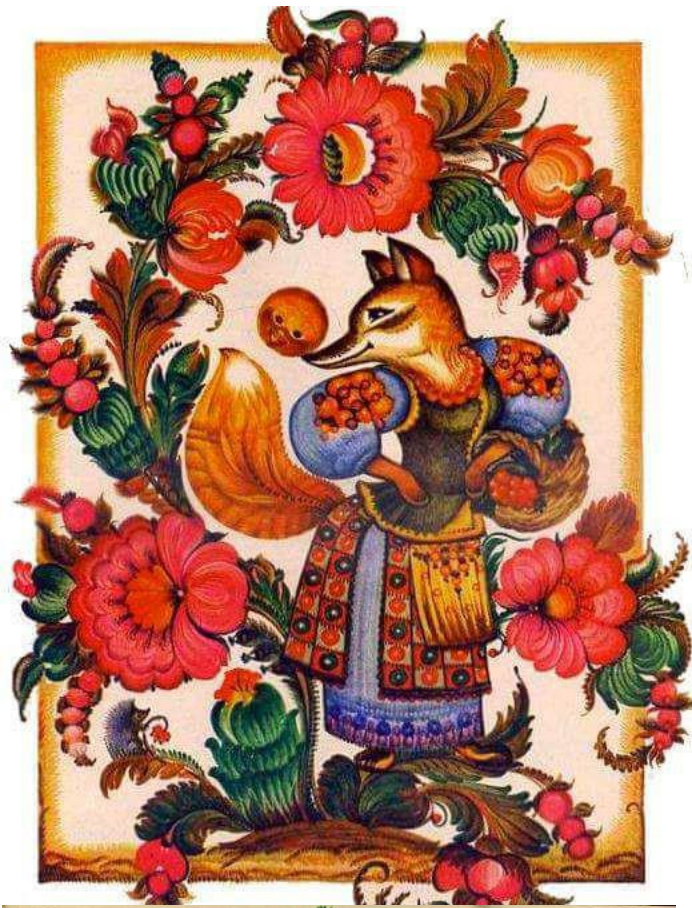

Рис.2. Т. Кудиш. Ілюстрації до української народної казки, 1990.

Рис. 3. Т. Шевченко. Ілюстрація до поеми «Катерина», 1842.

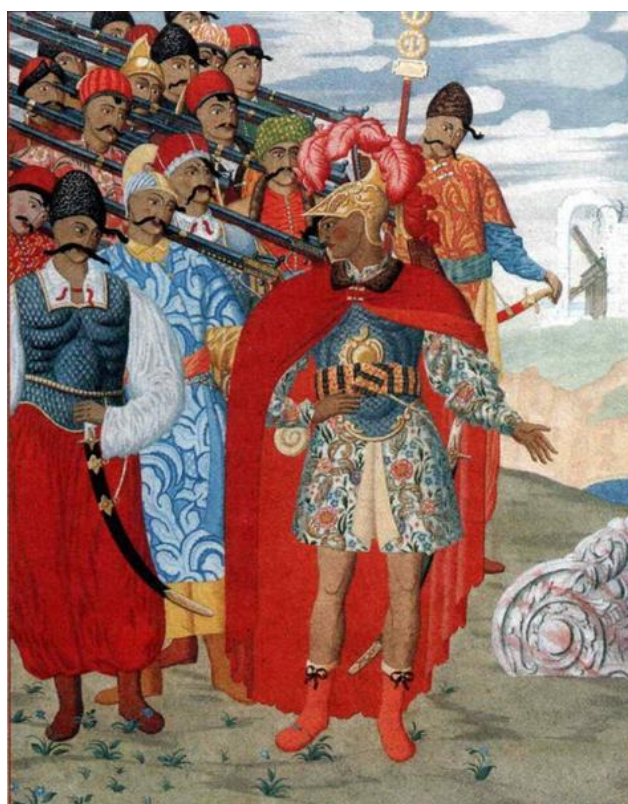

Рис. 4. Г. Нарбут. Ілюстрація до «Енеїда» Котляревського, 1919.

Рис. 5 Г. Нарбут. Фронтоніс до поетичної збірки «Алілуя», 1919.

Рис. 6. Ілюстрація Г. Нарбута до розділу «Поезія» в журналі «Мистецтво», 1919.

Рис.7. В. Єрко. Обкладинка до «Снігова королева», 2000.

Рис.8. В. Єрко. Ілюстрація до «Казки Туманного Альбіону», 2003.

Рис. 9. Кость Лавро. Ілюстрація до української народної казки «Лисичка та журавель», 2006.

Рис.10. Кость Лавро. Ілюстрація до української народної казки «Пан Коцький», 2006.

Рис.11. Кость Лавро. Обкладинка до «Абетка», 1999.

Рис.1. пошуки казки та мотиву вирішення серії ілюстрацій

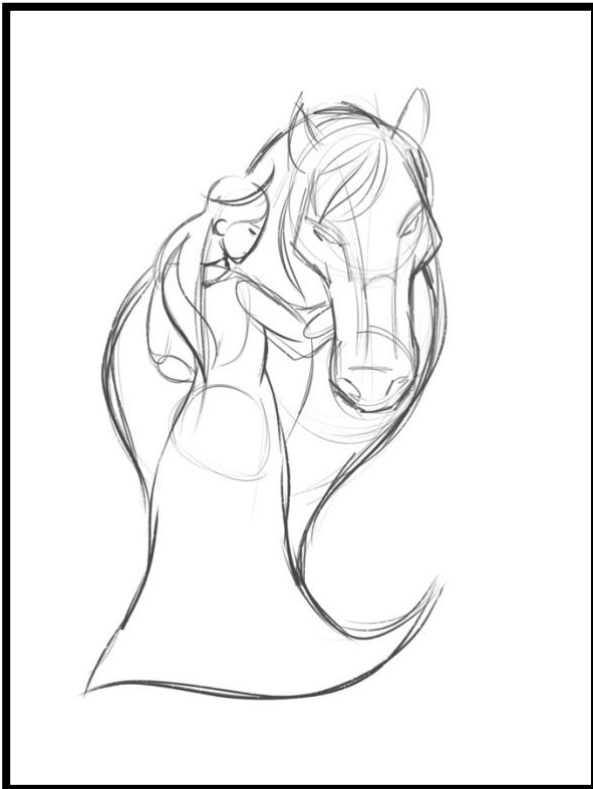

Рис.2. Композиційні пошуки в замальовках до казки «Кобиляча голова»

Рис.3 Композиційні пошуки в замальовках до казки «Пан Коцький»

Рис. 4. Кольорові пошуки до казки «Кобиляча голова»

Рис.4. Кольорові пошуки до казки «Кобиляча голова»

Рис. 5. Пошуки кольору та оздоблення до казки «Пан Коцький»

Рис.5. Кольорові пошуки до казки «Пан Коцький»

Рис.6. Кольорові пошуки до казки «Як соловейка чоловіка розуму навчив»

Рис.7. Пошуки кольору та силуету графічної композиції до казки «Лисичка-сестричка і вовк-панібрат»

Рис.8. Приклади експлікації серії ілюстрацій до українських казок

